

O'zDSMI 1-bosqich estrada aktyorligi san'ati ta'lim yo'nalishi talabasi

Obidov Shukurillo.

Ilmiy rahbar "Estrada va ommaviy tomoshalar san'ati" kafedrası dotsenti

Shavkat Rasulov

Estrada san'ati san'at turlarining barcha jabhalarini o'z ichiga olib kun sayin faqat rivojlanib o'z tomoshabinlariga ega bo'lib kelmoqda. Dastlab estradada ijro etilgan ko'pgina qo'shiqlar xalq orasida keng tarqaldi.

Estradamizda mavjud monolog, repriz kabilar kundalik nutqimizdan ham o'rin olib borayapti. Hozirgi estrada uchun ko'p janrlilik xos xususiyat bo'lib qoldi, bu tomoshabin e'tiborini tortmoqda. Estrada jamoatchilik hayotiga jadallik bilan kirib borayapti va tomoshabin uchun qadrlı bo'lgan san'at turiga aylanib qolayapti. "XX asrga kelib estrada san'at turi bo'lib ajralib chiqishiga amaliy va nazariy asos yetarli edi. Uning asosini kichik shakldagi nomerlar tashkil qilgan. Nomer esa – g'oyaviy obrazli kompozitsiyaga ega bo'lgan, 5-10 minutlik kichik shakldagi badiiy tomosha deb qabul qilingan. Kontsertlar – kichik shakl turida – nomer ijod qiladigan barcha yo'nalishlarni bir kechada, bir sahnaga jamlash va ularni konferansye yordamida boshqarish hamda ulug'lash qudartiga ega bo'lgan tomosha turidir" [1, 270]. Estrada san'ati – keng ma'noda ommabop badiiy, adabiy, musiqiy, raqs tomoshasi va boshqa janr va shakllarning umumiy ifodasi, tor ma'noda-sahnaviy professional, ko'p qirralı, ko'p janrli san'at turi hisoblanadi. Agar biz teatr bilan estrada san'atini taqqoslaydigan bo'lsak, har ikkalasi ham ijrochilik san'ati ekanini ko'rishimiz mumkin. Teatr hayotiy voqelikning adabiy asar (pesa, stsenariy) orqali hatti-xarakat vositasida ifoda etsa, estrada ijrochiligi plastika, so'z, musiqa, qo'shiq, raqs kabi san'at turlari orqali tomoshabinga yetkazib beriladi. Estrada aktyori bilan teatr aktyori orasida o'ziga xosliklar mavjud. Teatr aktyori spektaklga tegishli dekoratsiya, kostyum, musiqa va boshqa komponentlar bilan ishlaydi. Estrada aktyori bo'lsa, unga xatto dekoratsiya ham

shart emas. Chunki estrada san'atida teatr tomoshabiniga ko'rsatiluvchi estetik taassurot, asosan, aktyor orqali amalga oshiriladi. Estrada aktyori o'zidagi bor hunarni 10-15 daqiqa ichida o'z fikrini, g'oyasini – qo'shiq, raqs, plastika, pantomima, hikoya, monolog, qiziqchilik orqali bayon etadi. Estrada aktyori rolb ijro etish orqali hayot manzaralarini jonlantiruvchi badiiy bayonchi sifatida ko'rinadi. Bu xol estrada aktyorini ko'p qirrali va kasbiy mahorati yuqori bo'lishini taqozo etadi.

Minglab tomoshabinlar ko'z o'ngida harakat qiluvchi estrada aktyori ijodkor sifatida ham, ma'naviy komil shaxs sifatida ham o'zining mahoratini ko'rsata olishi lozim bo'ladi. Bu estrada aktyori naqadar serqirra iste'dod egasi va tayyorgarligi yetarli bo'lishi o'z-o'zidan ma'lum. Estrada aktyori sahnada qanday rolb ijro etishidan qat'iy nazar tomoshabinni ma'naviy va estetik ravishda tarbiyalaydi. Tomoshabinni tarbiyalashdan avval aktyorning o'zi saviyasi, madaniyat jihatdan yetarli darajada bo'lishi lozim.

Agar tomoshabin sahnada rolb ijro etayotgan aktyorni saviyasi, madaniyat jihatdan yetarli darajada emasligini sezdimi, tamom, unday san'atkorning o'zini ham, san'atini ham tan olmaydi. Nimagaki, tomoshabin aktyorni har bir nafasigacha his etib turadi, aktyor voqealar sari tomoshabinni o'zini orqasidan yetaklab boradi, bir sahnadan ikkinchi bir sahnaga o'tishida ham aktyor o'z holatini yo'qotmasdan o'tadimi yoki yo'qmi, har bir qadamigacha kuzatib boradi shuning uchun ham tomoshabinni hech qachon aldab bo'lmaydi.

Fikrimizga qo'shimcha qilib dotsent M.Rashidovning shu kasb yuzazidan aytgan gaplarini qo'shimcha qilamiz: “Smoktunovskiyning shunday gapi bor: Rolni o'ynab bo'lmaydi, haqiqatdan ham aktyor sahnada rolb ijro etayotgan vaqtida o'sha odam bo'lib ketishi kerak, ich-ichidan, yurak-yurakdan o'sha qahramon bo'lib sahnada yashashi kerak. Aktyor sahnada musiqani, chiroqni yoki kostyumni ortiga berkinib, meni tomoshabin xatoimni sezmaydi, ko'rmaydi, bilmaydi deb o'ylasa xato qiladi. Tomoshabin aktyorni har bir qadamidan tortib, nafasigacha baribir sezib, bilib o'tiradi”.

Estrada aktyori teatr aktyoridan farqlanuvchi jihatlaridan biri, u aksariyat

holda tomoshabin bilan bevosita muloqotda bo'ladi. Teatrda aktyor spektaklda rol ijro etuvchi aktyorlar bilan o'zaro ansambl bo'lib harakatda bo'ladi va uning tomoshabin bilan bo'ladigan muloqoti shu obraz orqali amalga oshadi. Teatr san'atining tabiati shunday. Estrada aktyori grim, parik kabi rol uchun zarur ifoda vositalarida ko'rinishi shart emas. Shu sababli tomoshabin estrada aktyorini o'zi qanday bo'lsa, shu tarzda ko'radi va san'atdagi layoqatiga, mahoratiga, kasbiy darajasiga qarab baho beradi.

Adabiyotlar

1. Stanislavskiy K.S. Aktyorning o'z ustida ishlashi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2010. – 468 b.
2. Yusupova M.R. va boshqalar. Aktyorlik mahorati. – Toshkent: O'zR FA Asosiy kutubxonasi bosmaxonasi, 2015. 128 b.
3. Mahmudov J. Aktyorlik mahorati. – Toshkent: Bilim, 2005. – 192 b.